

ПОЛІТИКО-ІДЕОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ

Василь Лизанчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
бул. Генерала Чупринки, 49, 79044, м. Львів, Україна,
e-mail: kafradioiteleb@ukr.net*

Осмилено морально-психологічні, професійно-етичні, політико-ідеологічні засади функціонування засобів масової комунікації в умовах інформаційної і військової агресії Російської Федерації проти України. Розглянуто стандарти журналістської професії.

Ключові слова: засоби масової комунікації, інформація, стандарти журналістської професії, правда, російська агресія, свобода слова і відповідальність журналіста, професійний патріотизм.

Ефективне функціонування комунікативної моделі „ЗМІ – потреба – інтерес – цінність” ідеологічно зумовлене правдивим, змістовним, цікавим інформаційним потенціалом. Актуальний, соціально значущий газетний матеріал, теле- чи радіопередача, які оригінально, образно, чітко подані, у результаті сприймання та інтерпретації формуються у свідомості людини як ціннісна духовно-інтелектуальна, морально-національна настанова, що визначає дії реципієнта або його ставлення до факту, події, явища. Отож, надто важливо, яке писемне, усне слово, зображення заповнюють інформаційний простір України, яку енергію (добродію чи зловорожу) несе інформація читачам, глядачам, слухачам. Адже „в інформаційну епоху середовищем стає сама інформація” (М. Маклюєн).

Самостійна, вільна особа, її громадянський, державницький дух, всебічний морально-політичний розвиток можливий лише у національно-культурному і високодуховному середовищі, за межами брехні, лукавства, насильства, зневаги, асиміляції. Воля здійснюється у Духові, а Дух – у національному Слові, яке покликане служити, насамперед, порозумінню, злагоді, об’єднанню, інтеграції української людності.

Ціннісні орієнтації функціонування ЗМІ залежать від світоглядної позиції журналістів, в основі ідеологічного переконання яких має бути українська національна свідомість, державницьке мислення, висока моральність і духовність, патріотизм і громадянська мужність. Така змістова наповненість світоглядних принципів журналістів вписується в європейський і світовий контексти.

Актуальні думки Т. Шевченка щодо літературної творчості письменників також безпосередньо стосуються журналістської праці. „Отак-то, братія моя возлюбленная. Щоб знать людей, то треба пожить з ними. А щоб їх списувать, то треба самому стать чоловіком, а не марнотрателем чорнила і паперу. Отойді пишть і дрюкуйте, і труд ваш буде трудом чесним. А на москалів не вважайте, нехай вони собі пишуть по-своєму, а

ми по-своєму. У їх народ і слово, і у нас народ і слово. А чиє краще, нехай судять люди” [9, с. 133], – наголошував Т. Шевченко у „Передмові” до „Кобзаря”, яку написав у 1847 р. Але арешт завадив видати „Кобзар”. Тільки у 1859 р. російська цензура дозволила видавати „Кобзар”, зробивши суворе застереження, щоб до книжки ввійшли лише ті твори, які вже були опубліковані до 1847 р. „Передмова” 1847 р. і на цей раз не побачила світу. До того ж вона була глибоко захована в архівах департаменту поліції серед паперів, відібраних у поета після арешту. Вперше ознайомив читачів з цим блискучим твором Т. Шевченка журнал „Былое” аж у 1906 році (книга VIII).

Важливі думки про сутність журналістської діяльності, які залежать від суспільно-політичної атмосфери, „суспільної совісті”, „суспільної моралі”, висловив Іван Франко. „Гнила „суспільність”, за переконанням письменника, не видасть собі здорових та сміливих заступників. ... Вона не прийме їх, відтратить або – що гірше – затопче, оглушить”. Там, де „література, і політика, і все суспільне життя хромають на сухоти совісті, ... нема рук робучих, нема голів мислячих, нема серць сміливих та щирих” [23, с. 156], – робив він категоричний висновок.

Іван Франко, головним принципом життєдіяльності якого була єдність слова і діла, геніально бачив злети і провали в духовному житті суспільства. Мабуть, уперше в українській мові вжив для позначення певного стану суспільства термінологічне словосполучення „духовний васуиш”, чим, безперечно, збагатив як соціолог україністику. Це поняття він увів для характеристики „морального занепаду”, „патологічного стану” суспільства, його „хвороби”, до чого, як вважав, спричинилося моральне каліцтво „одиниць і всієї суспільності”, „здичіння та розпиячення”, безмірне „чинопочитання”, „повна духовна безплідність інтелігенції” [24, с. 80–82]. Франковим терміном „духовний васуиш” можемо характеризувати нинішні психологічні деструкції морально-духовних, політико-ідеологічних якостей, порожнини у національно-патріотичній ціннісній ієрархії читачів, глядачів, слухачів, хитливий стиль ЗМІ. До створення такої ситуації причетні також ті журналісти, які не стали зрячими очима суспільства, а здалися в полон джинсі, бо в їхній творчій діяльності відсутні україноцентристські принципи.

Журналіст у концепції Івана Франка – це чесна, порядна людина, яка вмие „переконувати не самою силою аргументів, але моральним і психологічним впливом особи на особу, живого слова, тону, колориту бесіди” [25, с. 71]. Національно-патріотичні переконання, мислення, мова, навіть правописна система – це речі настільки пов’язані у Франка між собою, що відхід від правди в одному веде до фальші в іншому. „Мертвечина мови і думок для нього (І. Франка. – В. Л.) – явища взаємозумовлені” [18, с. 55], – підкреслює дослідник основ мовотворчості журналіста в інтерпретації Івана Франка, відомий мовознавець, професор Олександра Сербенська.

Принцип довіри до слова і зображення в ефірі має бути визначальним у діяльності журналістів усіх ЗМІ. Доречно привернути увагу до вимог морального порядку для тих, хто пише у пресу, які сформулював Святий Престол під час зустрічі папи Римського Пія Х із християнськими журналістами на початку 1973 року. Ось деякі з тих вимог:

„Найголовніша вимога – служба для правди. Людина має жити правдою і для правди. Читач хоче документації чесної, точної, повної, а над усе – правдивої. Жур-

налістика й преса – це служіння передусім народові й правді. Коли вони цього не сповняють, їхня праця є даремна й шкідлива.

У журналіста має бути любов до правди, працюйте дослідження подій і фактів, пряломінійність, людяність і здібність до діалогу. Коли цих прикмет люди пера не мають, вони підуть на службу темним силам, які роз'їдають організм суспільства, а то будуть подібні до сліпців, що хочуть вести сліпців.

Коли журналіст і преса не працюють для правди, вони працюють для ложі. Нема третьої можливості. Замовчувати правду – це прикмета душевнохворої людини”.

Ці вимоги надруковані у редакційній статті „Журналістика, преса і ми” у газеті „Вісті з Риму”. У цій публікації мовилося також про те, що „серед нас є люди, які журналістського чорнила вживають для брудних цілей, щоб просто блудити: для підлих наклепів, для кирині, брехні й жахливих інтриг. Це просто Юдина робота. . . По архівах уже остануться вонючі й колючі будяки їхньої „творчости” як згадка тієї зрадницької роботи в цей важкий час для нашої церкви й нашого народу”. Надто актуальними й нині словами закінчується стаття „Журналістика, преса і ми”: „Працюймо для правди на журналістському полі. Не біймося правди, хоч би вона й була важка. Борімося за правду і дбаймо, щоб вона жила в нас, бо правда визволить нас” [21, с. 275].

Слово і термін „правда” характеризується широким і глибоким змістом. Приміром, князь давньоукраїнської держави Ярослав Мудрий уклав збірник законів „Руська правда”. В основі його виваженої політики були не загарбницькі війни з близькими і далекими сусідами, а прагнення порозумітися на засадах справедливості, порядності. Володимир Мономах у „Поученні” (назву твору також пишуть „Повчання”, „Повчання Володимира Мономаха своїм дітям”, „Повчання дітям” та ін.) закликав: „Не наслідувати лиходіїв”, „Не лютувати словом, не хулити розмовою; гнів подавляти, помисел чистий мати, спонукаючи себе на добрі діла Господа ради. . .”. Володимир Мономах звертав увагу на основні риси характеру людини-християнина: правдивість, чесність, працьовитість, любов до ближнього. Григорій Сковорода писав, що правда – основа суспільства.

Тарас Шевченко вірив в особливу місію українського Слова, яке, народившись від Правди, вселиться в людські душі, освітить їх світлом Істини, національним духом, загальнолюдською любов'ю. Він чітко сформулював головні засади української національної ідеї державотворення:

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра. . .

. . . Учїтесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь.

В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.

У поетичній збірці „Мій ізмарagd” Іван Франко писав:
Не може при добрі той жить.
Хто хоче злу й добру служити.
Бо хтівши догодить обом,
Він швидко стане зла рабом.

Ці слова також мають безпосередній стосунок до журналістської, наукової, суспільної праці. Глибина думки Івана Франка наснажує величчю справедливої поваги до гідності кожної людини на землі.

Хто хоч і сто літ проживе,
Премудрости не знаючи,
Волів би день один прожить,
Пізнавши праведний закон.

Щоб журналісти могли служити суспільству правдою, у них має бути сформоване почуття соціальної і моральної відповідальності, вони повинні володіти глибокими знаннями про минуле, сучасне, що забезпечить правдиве прогнозування майбутнього. Засоби масової інформації покликані називати героїв – героями, подвиг – подвигом, зраду – зрадою, брехню – брехнею, злочин – злочином. Такий фаховий підхід забезпечується високим рівнем історичних, філософських, політологічних, журналістських знань, авторитетом аргументів, доказів, патріотизмом, громадянською позицією, людинотвірною енергією медіасистеми. Щоб повсякденне, звичне відкрилося читачеві, глядачеві, слухачеві, як соціально-важлива новина, треба, перш за все, добре цю реальність вивчити.

Не так тії вороги,
Як добрії люди —
І окрадуть, жалкуючи,
Плачучи, осудять,
І попросять тебе в хату,
І будуть вітати,
І питать тебе про тебе,
Щоб потім сміятись,
Щоб з тебе сміятись,
Щоб тебе добити...
Без ворогів можна в світі
Як-небудь прожити.
А ці добрі люде
Найдуть тебе всюди,
І на тім світі добряги
Тебе не забудуть.

Маємо визнати, що українські журналісти не готувалися до ідеологічно-інформаційної, гібридної війни з московськими „братами”-Асями. До речі, нинішня російська гібридна війна є продовженням більшовицької гібридної війни, яка розпочалася в 1918 р. проти Української Народної Республіки. Від самого початку каральні органи більшовиків – ЧК, НКВС, їхній спадкоємець КДБ, формувалися на тлі прихованого, але жорстокого протистояння з рухом за незалежність України. Журналіст Денис Самигін так описав „підхід” спецслужб Кремля до українських справ. „Обкласти” українців своїми агентами впливу. Створювати нові підставні патріотичні організації, які б заважали правильним ініціативам, а також використовувалися як пастки [17]. Наприклад, пастка для командирів Холодного Яру, вбивства Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Лева

Ребета, Степана Бандери... Секрети стали відомі після визнань самих колишніх агентів. Часто ці історії є вершиною людської підступності і фанатизму. Ще одна чітка тактика московських спецслужб – підбурювання українців до непорозуміння між собою, а також іншими народами, передовсім євреями і поляками. Це треба пам'ятати, оскільки вони демонструють базові прийоми, які використовували більшовицькі спецслужби, а нині застосовують їхні російські послідовники.

Нинішня російська гібридна війна проти України спонукає працівників засобів масової комунікації працювати на випередження, відшліфовувати нові евристичні підходи до правдивої пропаганди національно-гуманістичних цінностей, формування українськоцентричної ідеології.

Нагадаємо, україноцентризм – це світоглядна і філософська морально-психологічна позиція, політико-ідеологічна та соціально-економічна концепція, центральними тезами якої є:

- у зовнішній політиці – побудова власної самостійної логічної стратегії досягнення визначених цілей у взаємовідносинах з іншими країнами (особливо сусідніми) на рівних умовах з точки зору реалізму і прагматизму;
- у внутрішній політиці – побудова та виконання соціально-економічної моделі розвитку країни, спираючись при цьому здебільшого на власні сили;
- у культурі – переосмислення власної історії і пошук істини в ній, підтримка національної гідності, захист національної спадщини тощо;
- у філософії – на все, що відбувається у світі, треба дивитися українськими очима і мати власний погляд і оцінку.

Щоби в інформаційному просторі України запанував україноцентризм, вкрай потрібні національно і соціально свідомі чільні діячі, журналісти – діяльні речники культурного націоналізму, які могли б у своїй діяльності і творчості реалізовувати ідеї національної консолідації і соборності українського суспільства.

На жаль, і тепер серед журналістів можна почути: важко визначити, чия правда правдивіша, адже, мовляв, скільки людей, стільки й правд! Насправді тлумачення слова „правда” органічно вбирає в себе категорію істини та етичну категорію справедливості. Однак і в умовах нинішньої військової агресії неототалітарної Росії проти України нав'язується постмодерна парадигма, де сама спроба розрізнення добра і зла трактується, як щось „примітивне”. За словами знаного французького мислителя Ф. Гваттарі, „все годиться, все прийнятно”.

Публіцист Сергій Грабовський, осмислюючи філософію постмодернізму, наголошує, що в сенсі власне етики та моралі культура постмодернізму відмовляється від унормування рамок будь-яких типів поведінки, ґрунтується на дискурсивному плюралізмі, на варіабельності раціональностей, що призводить до відкидання ціннісного пріоритету про істинне і хибне, прийнятне і неприйнятне, до ігнорування „моральних центрів” не тільки в нормативному, а і в ціннісному значенні. Це яскраво очевидно в антиукраїнській ідеології та політиці.

„Всі колишні центри тяжіння, утворені національними державами, партіями, професіями, інституціями та історичними традиціями, втрачають свою силу” [4], зазначає

Ж.-Ф. Ліотар. Сповідуючи постмодерний культурний контекст, в якому сплелися радикально різні, але при цьому цілковито рівноправні світоглядні парадигми, ідеологи „русского мира” заповзято нав’язують постмодерні постулати в Росії, Україні та Європі, тобто, сприймайте нашу правду, адже, мовляв, всі правди рівнозначні, рівноправні, прийнятні; українська національна ідея суверенного державотворення – це релікт старої доби, нав’язаний ворожими силами проти централізованої російської держави. Мовляв, українська держава – це штучне утворення, це – помилка історії, тому її треба виправляти – повернути Україну у лоно російської імперії. Для цього, за світоглядною парадигмою постмодернізму, яку путінські рашисти Російської Федерації переплели зі сталінською і гітлерівською антинародною ідеологією і політикою людиновбивства, „все годиться, все прийнятно”.

У контексті журналістської діяльності така філософія постмодернізму призводить до пропаганди найпаскудніших ідей та вчинків, до апології державної зради і замилування насильством, до заперечення національних прав українців і загравання з „русским миром”. С. Грабовський наголошує: „Виявилось, що правда вбивці й правда жертви, правда наглядача концтабору і правда в’язня, правда генерала Пукача і правда журналіста Гонгадзе, правда злодія і правда обкраденого, правда зажерливого ВІПа і правда голодної пенсіонерки, правда цензора і правда автора понищеного тексту – всі вони однакові, всі рівноправні” [4]. З постмодерних ідей випливає, що журналістика не має нести людям правду, а бути лише ретранслятором хаосу.

Нинішня надто складна суспільно-політична ситуація в Україні та Європі, тобто безпрецедентна інформаційна і військова агресія Російської Федерації проти України спонукає по-новому осмислювати морально-психологічні, професійно-етичні, політико-ідеологічні засади функціонування засобів масової інформації. Адже те, що „раніше називалося російською журналістикою, необхідно вивчати в рамках окремої галузі науки, на стику психіатрії, кримінології і зоопсихології” [29], наголошує російський медіа-експерт Ігор Яковенко.

„Знавісна антиукраїнська маніпулятивна пропаганда Кремля набирає вже не просто людиноненависницького, а людиноїдного характеру, – підкреслює академік Іван Дзюба. – Не зупиняються ні перед чим” [5]. Наприклад, сюжет російського телебачення, в якому нібито біженка зі Слов’янська розповідає на камеру про звірства, вчинені українськими „карателями” в її місті. Апогей цих публічних звірств: дитину розп’яли, різали ножом на очах у матері, а як дорізали, прив’язали матір до танка й волочили її вулицями Слов’янська. Люди ридали, а дехто втрачав свідомість.

Виникають з цього приводу запитання суто антропологічного, психічного характеру. Тим часом заступник міністра зв’язку і масових комунікацій Російської Федерації Олексій Волін в інтерв’ю телеканалу „Дождь” так охарактеризував зухвало цинічний наклеп на українців: „Моя позиція – все нормально. Перший російський канал брав інтерв’ю, він показав те, що сказали в інтерв’ю. Це повністю відповідає всім нормам, правилам і критеріям журналістської етики. Є людина, вона говорить. Синхрон дали” [28]. Як бачимо, О. Волін від імені держави видав індульгенцію на подальшу тотальну брехню, маніпуляцію, яку всебічно підтримує В. Путін. Тому вся Росія живе спільним

міфом про „неповторну велич”, „особливий шлях” і путіноподібного „культурного героя”. Вся країна замість правдивої інформації, „не кривлячись споживає пропагандистське фуфло” [27], яке виробляють колективи редакцій газет, радіо, телебачення тощо. Якщо брати до уваги передачі російських телеканалів, то Східна Україна – це російська територія, тимчасово окупована ворогом, а діячі культури, письменники, журналісти повністю готові вбивати „українських окупантів”. Оруеллівські п’ятихвилинки ненависті (із роману „1984”) – це дитяче белькотання порівняно з російськими репортажами про Україну. Олександр Проханов, приміром, у своїй програмі „Реплика” (канал „Россия 24”) виразно описав, як українці, коли їх не завоювати, будуть „вспаривать животы русским беременным женщинам” (це цитата).

Відомо, що 4 березня 2014 р. В. Путін безлично розповів, як російські війська в Україні прикриватимуться жінками й дітьми, і вже через кілька днів у Криму ми побачили, як під прикриттям цивільних „ввічливі” путінські найманці без розпізнавальних знаків на військовій формі штурмують казарми українських військових. На Донбасі вони вже прикривалися цілими містами-мільйонниками, втілюючи в життя іншу тезу свого президента про „найбільшу гуманітарну катастрофу століття”. Якщо катастрофи немає, її треба створити власноруч.

Захоплення Геббельсом з боку Путіна не є дивним. Досить подивитися російські федеральні телевізійні канали, щоб переконатися: заповіти гітлерівського міністра живуть в Росії. Путін з великим пієтетом стверджує, що „Геббельс був талановитою людиною”. Геббельс говорив: „чим неймовірніша брехня, тим швидше в неї повірять. І він домагався свого”. Для Путіна і Сталін, і Гітлер, і Геббельс були надзвичайно талановитими людьми, є прикладом для путінської антилюдської діяльності.

Андрій Плахонін обґрунтовано стверджує, що телевізор і ядерна кнопка – от і все, що є сьогодні у Путіна. Кнопка додає йому величі у власних очах, а телевізор – єдина зброя, що дозволяє йому тримати в узді свій народ, і єдина дієва наступальна зброя Росії на зовнішньополітичній арені. Поки пульти від усіх блакитних екранів країни залишається в його руках, ніякі „змови генералів”, ніякі економічні катастрофи й голодні бунти йому не страшні. І, подібно до Адольфа Гітлера, кремлівський шуролов чаклунською телевізійною картинкою зведе Росію в свою могилу [16].

Наголошуємо, що впроваджені у свідомість жителів Російської Федерації ідеологеми по лінії Солженіцин – Жириновський – Дугін чи Проханов – Кисельов – Соловйов – Мамонтов – Пушков – Доренко та інші приносять поживу для імперських шовіністичних маніакальних забаганок Кремля. Вони знаходяться у контексті стратегічної політики офіційної Росії. „У лоні цієї зловісної парадигми чорносотенної великодержавності, імпералістичності всіма засобами виховували цілі покоління, яким царські, радянсько-російські чи нинішні неоімперські режими закладали, вживлювали в генетичний код неприйнятність, нетерпимість, агресію, зверхність до інших народів, культур, традицій, зокрема й до українського” [22]. Зафіксовано 480 агресивних антиукраїнських актів (циркуляри, укази, постанови, ухвали, обіжники, директиви, звернення, резолюції, рішення тощо), спрямовані на російщення (в освіті, культурі, літературі, мистецтві, звичаях, традиціях), знищення української національної ментальності та

заміну її російською [10]. Нині яскраво виявилось, що для російської держави, яка так запопадиво пропагує самодержавно-монархічне православ'я, християнські цінності у взаєминах з ближніми не є вартісними.

Російська інформаційна політика в сучасних умовах – це масовий гіпноз і, за потреби, сеанс колективної психотерапії. Погоджуюсь з Катериною Щоткіною, що інформаційна політика Росії, вся її маніпулятивна пропаганда виходить з того, що Росія – медіакраїна. У різних її регіонів (як і Україна з Росією) немає нічого спільного, крім медіапростору. Єдність цієї величезної частини суші як „країни” забезпечується виключно „точкою Ру” – спільною точкою зору. Спільними словами-мемами. Це те, що об'єднує населення Росії. „І будь-яке вторгнення в медіапростір, будь-який замах на меми й міфи — це замах на саму Росію. Бо вона сама тільки мем” [27].

Вся історія творення Російської держави – це водночас історія переплавлення різних ідентичностей (насамперед, української – В. Л.) в одну – російсько-православну, російсько-імперську, російсько-євразійську [15]. Московити присвоїли собі величезний культурний спадок, починаючи ще з часів давньоукраїнської держави Русі і Київської Русі, ізолювали Україну від Європи і світу. Навіть питомим українським етнонімом Русь Петро I назвав Московію, яка стала „Российским государством”. Витворений за часів Петра I постулат, що Російська держава – це єдине і нерозривне ціле, як Свята Трійця, де Московія – „Бог-Отець”, Україна – „Бог-Син”, а Білорусія – „Бог-Дух Святий”, нині наполегливо нав'язує московський патріарх Кіріл.

Нинішня російсько-українська війна страшніша і небезпечніша як для України, так і для всієї Європи. Світові по-новому відкрилася московська зоологічна ненависть до всього українського, людського, морально-духовного. Московський письменник, есеїст і кінокритик А. Р. Бессмертний-Анзіміров у грудні 2013 р. писав, що „мета Москви – ізолювати і паралізувати Україну руками Януковича. Підім'яти її під грабіжницький „Митний союз”. Відібрати в Україні Крим і Донбас. Перетворити величезну багату країну на чергову „галузь” путінської економіки, заснованої на круговій поруці, грабежі й корупції. Якщо замість покаяння і вибачень (за геноцид, етноцид і лінгвоцид українців – В. Л.) Москва починає в черговий раз тягнути і не „пущать” українців до Європи, мимоволі виникає питання про психічну нормальність московської адміністрації, яка з холодним садизмом чекає, поки Україна остаточно задихнеться в її братерських обіймах. Про моральність московської адміністрації питання не виникає вже давно. Росія перетворилася на грудну жабу пострадянського простору” [1].

Лауреатка Нобелівської премії, німецька письменниця Герта Мюллер, вражена тим, що відбувається в Україні. „Це – жахливо. Уже перший крок – анексія Криму – був неприйнятний. Путін веде антифашистську пропаганду, але його цінності характерні для крайніх правих. Він усюди бачить ворогів, тому що кожен диктатор потребує ворогів, щоб мати змогу виправдовувати порушення прав людини. Путін фахівець із дестабілізації: в нього є підготовлені співробітники, він виховує сепаратистів. По суті, він не хоче привласнювати Україну – він лише хоче дестабілізувати її настільки, щоб вона не могла вступити до ЄС. Це огидно... Путін хворий на минуле. Усе те, що відбувається в Україні, – це біль, який виходить від його радянських фантазмів” [13].

Одним із головних „радянських фантазмів” – безапеляційне партійне керівництво засобами масової інформації, які були вмонтовані в комуністично-радянську систему. Вони зобов’язані були систематично, цілеспрямовано пропагувати марксистсько-ленінську ідеологію, соціалістичний спосіб життя, інтернаціональну дружбу народів на чолі з великим російським народом, розвінчувати спосіб життя в капіталістичних країнах. У матеріалах різних жанрів потрібно було наголошувати, що тільки завдяки мудрій політиці комуністичної партії, безкорисливій допомозі росіян розквітають народи інших національностей, бо їм сяють зорі із Кремля. Ці ідеологічні постулати були основою діяльності будь-якого редакційного колективу в СРСР. Найменше недотримання комуністичного морально-психологічного клімату в редакції вважалося злочином.

Нині „радянськими фантазмами”, які сповідує Путін і його шовіністично-імперське оточення, заражені колективи найбільшої кількості засобів масової інформації Російської Федерації. Їхні працівники, на жаль, не розуміють, або не хочуть усвідомити, що засоби масової інформації, які брешуть, маніпулюють фактами, – недалеко від тих істот, що вбивають. Адже вони готують психолого-ідеологічне підґрунтя для вбивства. Саме таку функцію у процесі медіавиробництва виконують журналістські колективи російських редакцій газет, теле- і радіоорганізацій, які тотально обдурюють, обовванюють громадян своєї країни, а також вздовж і впоперек прострілюють брехнею інформаційний простір України, отруюючи свідомість українців, насамперед східних і південних регіонів. Козирною картою московської пропаганди – нацизм, так званий український фашизм, „оголтелый украинский буржуазный национализм”, бандерівщина, які, мовляв, загрожують російській державі, як це робили колись мазепинці, петлюрівці. Тому, мовляв, будь-якими методами і способами потрібно захищати, розширювати „Русский мир”.

Осмислення російсько-українських відносин виявилось вагомою передумовою для лауреата Шевченківської премії Андрія Кравченка, щоби закликати: „Досить тішити себе ілюзією, що культурний освічений народ тимчасово підпав під вплив злочинної путінської влади, раптом опинився у полоні патологічних людиноненависників. Нічого подібного! Він і не виходив із-під цього впливу. Це не фашизм, який на кілька десятиліть затьмарив країни Європи владою злочинних режимів, чужих своїм народам, країнам, історії, культурі, традиціям. У Росії все інакше” [8].

Російський фашизм, тобто рашизм явище небезпечніше. У рашизмі аморальна палітра багатша, відпрацьована століттями. Отруйне історичне вариво – „московську блекоту” (Т. Шевченко) створили з ініціативи імператриці Катерини II. Ознайомившись з архівними матеріалами, вона вжахнулася. Виявилось, що у держави, якою править, немає своєї історії, а те, що до того так називалося, є збірка примітивних байок. Тому 4 грудня 1783 року Катерина II підписала указ про створення Комісії для складання записок про давню історію Росії. Замість того, щоб організувати пошук істини, Катерина II та її поплічники вдалися до шахрайства. Головним завданням „Комісії” було з’єднання історії Московії з історією давньоукраїнської держави Русі і Київської Русі. Отже, народ, якого виховували і виховують на вкраденій у русинів-українців і переписаній історії та великодержавних міфах, увібрив у себе уявлення про особливу ви-

нятковість, благословенну місійність. Звідси маніакальна зосередженість на фальшивій ідеї, понівеченій пристрасті, в жертву яким дозволено приносити все. „Для росіян – це служіння, прислуговування, самопожертва, приниження і лакейство перед владою, ідея холопства, кріпацтва, рабства, – підкреслює А. Кравченко. – Звучить не вельми привабливо, але імперія вже давно навчилася виховувати гордих холоуїв і величних лакеїв, які живуть у своєму холоуїстві, як риба у воді, а тому його не помічають, змагаючись у своїй величі” [8].

Безперечно, тепер російські владоможці не б'ють батогами на конюшні своїх кріпаків. Часи змінюються, все ж таки ХХІ століття! Проте дещо залишається тривким, таким самим, як і в минулих століттях, вільно конвертуючись в атрибути новітніх технологій. Наприклад, за даними опитування фонду „Общественное мнение”, понад 70 % росіян хочуть бути обманутими ЗМІ, дві третини опитаних вважають, що інформація офіційних російських джерел про нинішні події в Україні об'єктивна, більшість населення вважає нормальним спотворення інформації у державних інтересах, а 72 % спокійно ставляться до цензури.

Тривалий час в медіапросторі України відчувався потужний антиукраїнський вплив інформаційної політики Росії. Приміром, „не могло бути в Україні іншого телебачення, якщо українській владі було начхати на свою державу. Вся наша влада, передовсім, вирішувала свої вузькопартійні, кланово-олігархічні інтереси, – наголошує ведучий „5-го каналу” Віталій Гайдукевич. – Питання формування і показу національних українських сенсів, розумної пропаганди українськості, перспектив сильної держави ніколи не хвилювало керівників країни, а відтак такого завдання не було перед керівниками телебачення” [12]. Крім окремих острівців, український інформаційний простір у Криму, на Сході і Півдні України був відсутній. У 2011 р. керівник неурядової організації „Донецький інститут інформації” Олексій Мацука опублікував у „Журналісті України” (№3) листа, в якому, роздумуючи про свободу слова, зазначив, що ця проблема для Донецька неактуальна, бо 99 % місцевих ЗМІ контролюються регіональною владою і партією регіонів, чії представники мають або безпосереднє, або опосередковане відношення до редакцій. Сповідуючи під жорстким тиском партії регіонів її промосковські ідеологічні постулати, більшість донецьких ЗМІ нейтрально або відчужено ставилися до українських національних інтересів. А деякі редакційні колективи займали відверто антиукраїнську позицію, сприяли утвердженню особливої форми російської свідомості в українців, яка вбирає в себе малоросійство, манкурство, хахлуйство, яничарство та інші аморальні якості.

Нинішня суспільно-політична ситуація, тобто інформаційна і військова агресія Російської Федерації проти України спонукає осмислювати стандарти журналістської професії не стандартно, не традиційно, а конструктивно, неординарно. Стандарти – це набір правил поведінки журналіста, описані у вигляді професійних/етичних кодексів або канонів журналістики, певна схема дій журналіста в різних життєвих ситуаціях та є інструментом професійного саморегулювання під час пошуку істини, подання правдивої, вичерпної інформації про факти, події, явища та їхні наслідки для читачів, глядачів, слухачів. Однак дотримання стандартів журналістської праці не означає,

наголошую, що журналістські матеріали повинні бути шаблонними, трафаретними, позбавлені професійної оригінальності.

До речі, до журналістських стандартів належать оперативність, правдивість, точність, достовірність, баланс думок і точок зору, об'єктивність, повнота у викладі інформації, відокремлення фактів від коментарів та оцінок, неупередженість, чесність/справедливість, яскравість мовностилістичних засобів та інші.

Безперечно, журналісти обов'язково повинні дотримуватися у своїй творчості стандарту „баланс думок і точок зору”. Адже „журналістика – це перша чернетка історії [19], говорить директор „Голосу Америки” Девід Енсор. Те, що ми напишемо сьогодні, пізніше будуть перечитувати історики, використовувати для аналізу, правдивої оцінки епохи. Отже, ми повинні бути максимально точними, вичерпними, подавати правдиву, збалансовану інформацію. Однак журналіст, підкреслюю, не повинен бути нейтральним, індиферентним ретранслятором. Місія працівників ЗМІ нести патріотичний месидж, українські смисли, підтримувати спільноту, давати їй світлу надію, позитивнеє натхнення, заряджати поживою для інтелектуальних роздумів.

На мою думку, в умовах війни говорити про якийсь „баланс думок” надто проблематично. У такій ситуації маємо говорити про інформаційну гігієну, а не про баланс думок і точок зору. Важливо розуміти, що крім кількісних стандартів (дали одну точку зору, то зобов'язані дати й другу) мають бути ще якісні стандарти, зокрема щодо вибору авторитетного представника певної думки. На жаль, про це часто забувають. Перекоаний, що не кожна думка має бути проголошена в гуманітарно-інформаційному просторі, тим паче, якщо вона антиукраїнська, аморальна. Не обов'язково надавати ефір, сторінки газети кожному бандитові чи іноземцю, які виконують у нас спецоперацію. Якщо ж запрошувати, то обов'язково супроводжувати їхні вислови глибокими, правдивими поясненнями, переконливими коментарями, охороняючи українців від геноциду словом, телевізійним зображенням.

Чітка національно-гумністична старатегія у діяльності ЗМІ може створити потрібні передумови інтелектуально-кваліфікованого відбиття, розвінчування ворожих маніпуляційно пропагандистських атак, просування єдиних, правдивих проукраїнських смислів за кордон, викриття в Україні промосковської п'ятої колони, створення в Європі та світі справжнього, а не викривленого недругами, образу України та українця, формування у громадян національно-патріотичних переконань, державницького мислення.

У цьому контексті актуальними й нині є думки журналістикознавця, полтавця з Прилук, професора Степана Сірополка (1872 – 1959) про морально-психологічні, фахово-громадянські вимоги, що впливають із принципів журналістської творчої роботи: „Хто не оволодів ту справу, про яку збирається писати, той приносить шкоду справі, а себе самого може виставити на сміх, бо відсутність знання не може компенсувати жвавність пера та добір хвиських слів. Але, з другого боку, хто не опанував журналістської форми вислову, той і при найліпшому ознайомленні із справою не досягне успіху. Відповідна форма вислову разом із якістю думки й силою переконання є передумовою журналістичної праці для досягнення найбільшого успіху...” [2, с. 146].

Журналіст мусить глибоко вірити в те, що пише, усвідомлюючи свою моральну відповідальність за усне чи писемне слово, за кожну думку, за кожне твердження. „Особа, яка добре не знає своєї літературної мови, яка глибоко не збагнула свого національного обов'язку й яка не усвідомила собі потреб своєї нації, не сміє бути журналістом та взагалі працівником пера” [7, с. 314, 315], наголошував професор Костянтин Костів. Таких переконань був Іван Огієнко, який підкреслював: „Особа, що не знає добре своєї соборної літературної мови та своїх рідномовних обов'язків, не може бути робітником пера” [14, с. 24]. Надто категоричні вимоги, але небезпідставні, бо й нині досить актуальні, коли мовиться про дотримання морально-психологічних, національно-громадянських вимог до журналістської творчості. Актуальною і нині є думка Симона Петлюри, що страшні московські воші, а ще страшніші українські гниди.

Відколи існує журналістика – відтоді триває дискусія про журналістський професіоналізм, журналістську майстерність. Доречно нагадати, що слово „професіонал” [від латинського *professio* (*professionis*) – спеціальність] – особа, що зробила якесь заняття предметом своєї постійної діяльності або одержує оплату за виконання певної функції [20, с. 556]. „Професія” (від лат. *professio* – офіційно зазначене заняття, спеціальність) – рід трудової діяльності, що вимагає певних знань і трудових навичок (виокремлення наше – В. Л.) і є джерелом існування [20, с. 556].

З огляду на те, що журналістика є дуже специфічним видом суспільної діяльності, має духовно-прикладний характер, журналістський професіоналізм, складається з багатьох важливих компонентів: „від морально-громадянських (мужність, сміливість), психологічних (оперативність, відчуття актуальності), освіченість (знання, компетенція) до суто літературних (уміння цікаво, стисло, образно викладати думку)” [6, с. 32]. На радіо важливе значення має також голос журналіста, а на телебаченні – голос та зовнішній вигляд. Професор В. Й. Здоровега підкреслював, що високий професіоналізм журналіста охоплює ще й глибинніші психологічні людські якості, особливу внутрішню енергетику, яка дає змогу йому впливати на інших людей, підпорядковувати їх своїй духовно-моральній владі.

Логічно виникають запитання: чи ми, журналісти, глибоко замислюємося над тим, яке змістове, емоційне насичення журналістської інформації, який її дух, якою є спонукальна енергія? Чи журналістське слово сприяє утвердженню українських національно-гуманістичних цінностей, високої духовності і моралі, життєвого оптимізму? Чи наша журналістська діяльність сприяє розбудові такої української України, у якій би кожний громадянин будь-якої національності відчував себе українцем, тобто політичним українцем, для якого Україна є Батьківщиною, а не місцем перебування чи проживання, або лише нагромадження капіталу.

Привертаю до цього увагу, бо журналістський професіоналізм не лише уміння цікаво, стисло, образно викласти думку, не лише оперативно донести інформацію до читачів, слухачів, глядачів. Тим паче, коли враховувати українські історичні реалії розвитку. Адже впродовж століть противники державності України насамперед нівечили, зневажали, вбивали наше Слово (російщили, полонізували, мадяризували, ромунізували, чехізували), щоб українці як етнос, народ, нація втратили себе, перетворилися на

безмовних, слухняних рабів, стали донорами чужинців, а свій дім віддали на поталу колонізаторам різних мастей.

На жаль, тривала російська антиукраїнська інформаційна агресія у 2014 р. переросла у російсько-українську війну, про що уже мовилося. Тут наголошуємо, що кожний з переважної більшості російських журналістів використовує особистісні психологічні складові професіоналізму (знання, навик, вміння – важливі ознаки творчої індивідуальності) для маніпуляції фактами, абсурдної брехні, щоби руйнувати українські національні ціннісні орієнтири, витравлювати зі свідомості правдиву історичну пам'ять, створювати передумови для поглинання України Росією.

Надто багато російських журналістів виконує помийні замовлення імперського Кремля. Вони перетворилися в неохайно-аморальних, продажних пропагандистів-маніпуляторів. Матеріали російських журналістів заповнили не лише Росію, Україну, а й Європу неправдивою інформацією на кшталт тієї, яку продукує головний путінський пропагандист Д. Кисельов. Директор Мережі етичної журналістики Ейден Уайт (Великобританія) справедливо, хоч дещо стримано, сказав, що „Д. Кисельов – демагог, який у своїй позиції зловживає пропагандою. Завдання справжнього журналіста – не пропаганда, а з повагою до аудиторії подавати якісну інформацію, що ґрунтується на фактах” [3, с. 34]. Тобто, задля сумнівного ефекту не варто маніпулювати фактами, істиною. Потрібно дотримуватися етичних цінностей. Матеріали будь-якого жанру подавати на засадах історичної правди, в межах людської і національної гідності. Адже маніпулювання фактами призводить до ненависті, конфліктів, викривлення історичних подій, явищ.

На жаль, не всі журналісти, науковці, службовці усвідомлюють, що Україна потребує національно-оберігаючої політики, що національна ідея державотворення нарешті має стати альфою і омегою нашого життя. Єдина і незалежна країна (не „Единая страна”) може бути тільки з єдиною українською державною мовою. Чимало журналістів, політиків і навіть науковців (хто умисно, а хто бездумно) „поширюють дурниці з приводу поліетнічності України, яку нав'язують різного штибу закордонні політтехнологи, доморощені соціологи, політологи” [26], наголосив професор Олександр Пономарів. Згідно з ухвалою Генеральної асамблеї 1960 року, мононаціональною країною вважається країна, в якій титульний етнос становить 60 %. У нас – майже 80 %. Тобто Україна не більш багатонаціональна, ніж Німеччина, Франція чи Іспанія. І навіть у Російській Федерації, справді поліетнічній агресивній імперії, проголошена і охороняється законом одна (!) державна мова – російська. Але наші „дбайливці” усіх рівнів повторюють одне й те ж: „единая-единая”. Забуваючи, що в українців як титульної нації крім прабатьківської землі України нема іншої Батьківщини.

„Якщо ж буде „единая страна” і „единая країна”, то неодмінно станеться „єдине отечество”, підкреслив голова Всеукраїнського товариства „Просвіта” імені Тараса Шевченка Павло Мовчан. – Складається враження, що п'ята колона діє на самій вершині української влади. Замість чітких і результативних послідовних дій ми чуємо лише запевняючу риторіку. І це все під час тотальної війни Росії з Україною. Відсутні цементуючі ідеологеми, які б були сповнені патріотизму і духопіднесення” [26]. На-

ступ на українську ментальність, традиційні цінності, мову, культуру, систему освіти, історичну пам'ять народу, національні Церкви переслідує стратегічну мету – знищення ідентичної української нації, яка є системоутворювальним складником української громадянської нації та Української держави.

Відсутність належного розуміння проблеми українського державотворення також призвело до того, що важливий проект на телеканалі „1+1” названо не „Голос України”, а „Голос (якоїсь – В. Л.) країни”. У тематично-естетичній наповненості конкурсу переважають чужомовні пісні, а талановиті артисти Святослав Вакарчук, Тіна Кароль, Олександр Пономарьов і Потап (Олексій Потапенко) чомусь не виробили у себе мотивацію розмовляти тільки українською мовою. Не стали повновартісним прикладом пошанування української державної мови. Правда, незабутнє позитивно-емоційне враження справили на телеглядачів Олександр Пономарьов, Владислав Кашпуренко і Євген Толочний, які 31 травня 2015 року натхненно виконали „Заспіваймо пісню про Україну”. На жаль, українські національно-духовні перлини перекреслюють такі програми, як „Ліга сміху”, де панують російська мова та неукраїнський за змістом, характером і духом гумор. Винятком є українськомовні виступи тернопільських і волинських (м. Луцьк) гумористів. Але їм ще треба багато працювати, щоби позбавитися суржику.

У студії „Громадського телебачення” деякі журналісти критикували закони про декомунізацію, мовляв, навіщо квапитися, треба бути толерантним. У програмі „Дебати PRO” на Першому національному телеканалі доктор політичних наук Галина Зеленько „тужила” за комуністичною ідеологією: якщо її позбавитися, то створиться у свідомості людей порожнеча. Соціаліст Йосип Вінський на „Еспресо-TV” у надміру емоційній формі намагався переконати телеглядачів, що закони про декомунізацію розколюють Україну. „Значить, 23 роки безчинства КПУ в Україні країну не розкололи, а декомунізація розколює? – запитує філософ Ігор Лосев і відповідає. – Те, що дійсно розколює Україну, це постійне й всебічне втручання Росії, проросійська пропаганда, москвофільство й малоросійство багатьох українських політиків і чиновників. Ціна нашої безпринципної толерантності виявилася дуже високою. Час зрозуміти, що наша ситуація: або або, третього не дано. Або українізація або русифікація. Або комунізм або антикомунізм. Або перемога або поразка. Адже ми перебуваємо на межі двох світів: європейсько-демократичного й азійсько-деспотичного, тому всі протиріччя у нас загострені до крайності. І проводити політику страуса, що ховає голову в пісок від усіх проблем, смертельно небезпечно” [11].

Керівник Головного департаменту з питань гуманітарної політики президентської Адміністрації Юрій Рубан слушно наголошує, що метою російської інформаційної війни є створення передумов для перегляду кордонів, що склалися в Європі після розпаду Радянського Союзу, позбавлення суверенітету держав, що утворилися після цього розпаду, ослаблення чи навіть демонтаж Євросоюзу та встановлення російського домінування в Європі. Щодо України метою цієї війни є делегітимізація Української держави та влади. . . На думку Кремля, це дасть змогу „возз'єднати розділений народ”, тобто включити територію і населення України, чи принаймні велику їхню частину до складу Росії.

Тобто, ключовим елементом війни є боротьба за оволодіння свідомістю громадян самої РФ, України, країн ЄС та багатьох інших країн з метою формування потрібного Кремлю образу подій, що виправдовує порушення державного суверенітету України, анексію Криму та агресію на сході України... Війна називається „інформаційною”, але ведеться не лише в просторі повідомлень засобів масової інформації. Російські телеканали, радіо і друковані видання, що здійснюють агресію, взагалі перестали бути засобами масової інформації в демократичному розумінні. Вони не описують і навіть не інтерпретують події – вони їх формують. У Росії домінує створена Кремлем комунікаційна система, яка не передбачає простору для полеміки.

Такий психологічний стан створювали у Московії-Росії не роками і навіть не десятиліттями. Лауреат премії імені Джеймса Мейса, публіцист, луганчанин Валентин Торба наголошує, що одвічний український ворог плекав потужну систему маніпулятивної пропаганди віками. І головне – сила пропаганди ворога не в тому, хто її створює і як, а в споживачі. Споживач російської маніпулятивної пропаганди – багатівіковий „москаль”, якому байдужа істина. У нього є лише комплекс меншовартості, який російські ЗМІ компенсують відповідними навіюваннями про „третій Рим”, „великість” і „неделімость”!

Для просвітлення російського імперського мислення, у полоні якого досі перебуває велика кількість громадян України, остаточного подолання байдужості, інертності, роз'єднаності українців потрібно кардинально змінювати концепцію функціонування усіх ЗМІ, діяльність яких має ґрунтуватися на українськоцентричних гуманітарних засадах. Адже тиражована доморощеними та чужоземними телевізійними каналами, безплатно поширюваними різношерстими „вестями”, „ведомостями” та „ізнестіями” інформація про „фашистську” та „бандерівську” владу в Києві й надалі розпалює з-поміж людей ворожнечу, сіє зневіру, особливо на сході України.

Проаналізувавши, осмисливши науково-публіцистичну творчість Євгена Онацького і стандарти його журналістської діяльності, професор М. Тимошик особливу увагу привернув нинішніх доморощених „акул пера” до програмного журналістського стандарту – понадпартійного, соборницького мислення і українськоцентричного переконання Євгена Онацького.

Україна має всі морально-духовні, національно-інтелектуальні можливості показувати Росії приклад цивілізаційного розвитку. Треба тільки в усіх ЗМІ переключитися від пошуків дешевої сенсаційності на змагання чеснот, спиратися на свідомих морально-духовних інтелектуалів, як це роблять газети „День”, „Дзеркало тижня”, „Слово Просвіти”, „Українське Слово”. Адже медіасфера – це засіб породження і тиражування певних месиджів у суспільній свідомості. Якщо ЗМІ пропагує певні ідеї – то вони починають жити у свідомості людей. Та людина, яку запрошують в ефір чи на сторінки газет під час дискусії повинна виражати позитивну суспільну думку щодо методів досягнення кінцевої стратегічної мети – побудови соборної, правової, демократичної української України. Її думки можуть бути непопулярними, але ні в якому разі – не антиукраїнськими, не протизаконними. Адже зараз йдеться не просто про державну безпеку, а про національну безпеку, територіальну цілісність України, то давати слово

тим, хто розриває її на частини – безвідповідально, аморально. Згадаймо слова з декалогу українського націоналіста: „Про справу не говори з ким можна, а з ким треба”.

Російсько-українська війна – це війна цінностей, світоглядних орієнтирів. Українці завжди були будівничими і в матеріальному, і в духовному сенсі. Для українців російська агресія визначальний момент історичної істини.

Політико-ідеологічна складова є надзвичайно важливим підґрунтям функціонування засобів масової інформації. Ситуація в інформаційному просторі України, хоч повільно, але позитивно змінюється. Переломними стали 2014–2015 роки. Є телеканали, радіостанції, газети, працівники яких усвідомлюють морально-національну відповідальність за змістово-емоційне наповнення журналістського матеріалу. Зроблено перші кроки щодо вироблення ідеології і політики українського державотворення. До ключових політико-ідеологічних завдань, реалізація яких зміцнюватиме національну і державну безпеку, належать такі:

- а) розвій національного гуманітарного та інформаційного простору, який зміцнюватиме цілісність України на ґрунті регіональних, всеукраїнських і загальнолюдських цінностей;
- б) збереження і розвитку української мови, національної та культурної самобутності, звичаїв і традицій народу;
- в) формування і утвердження української національної ідентичності, яка є найпотужнішим морально-психологічним підґрунтям, фундаментом розвитку і зміцнення української України;
- г) повернення до національної гідності через правдиву історію, на основі якої формується історична свідомість народу у визначенні його майбутнього;
- г) просування інтересів України в Європі й світі, утвердження її позитивного образу;
- д) забезпечення інформаційного суверенітету України, зафіксувавши інформаційно-частотний ресурс держави на законодавчому рівні як національний феномен одного рівня з надрами, землею, повітрям, водою.

За таких умов продуктивно буде функціонувати в інтересах українського суспільства комунікативна модель „ЗМІ – потреба – інтерес – цінність”.

Список використаної літератури

1. Бессмертний-Анзіміров А. Задушення України як російська національна ідея / Андрій Бессмертний-Анзіміров // День. – 2013. – 20–21 груд.
2. Бочковський О. І. Українська журналістика на тлі доби (історія, демократичний досвід, нові завдання) [За ред. К. Костева й Г. Комаринського] / О. І. Бочковський, С. Сірополко. – Мюнхен, 1993. – 204 с.
3. Войцехівська О. Питання етики і стандартів в Україні особливо складне / О. Войцехівська // Журналіст України. – 2014. – №6. – С. 34–36.
4. Грабовський С. Постмодерна доба, війна і журналістика / С. Грабовський // День. – 2014. – 17–18 жовт.
5. Дзюба І. Потрібен міжнародний журналістський осуд / Іван Дзюба // День – 2014. – 15 лип.

6. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : Підручник. – 2-е вид., перероб. і доповн. / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – 268 с.
7. Костів К. Моральні й етичні засади журналіста // Животко А. Історія української преси. – Мюнхен, 1989–90. – С. 314–319.
8. Кравченко А. Що таке рашизм? / Андрій Кравченко // Слово Просвіти. – 2014. – 29 трав. – 4 черв.
9. Лизанчук В. Шевченкове Слово / В. Лизанчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 184 с.
10. Лизанчук В. 480-й агресивний антиукраїнський акт / Василь Лизанчук // Дзвін. – 2013. – № 1. – С. 96–101.
11. Лосев І. „Вправа з граблями”, або Про ціну безпринципної толерантності / Ігор Лосев // День. – 2015. – 29–30 квіт.
12. Лубчак В. „Усі на фронті ... інформаційному” / Вадим Лубчак // День. – 2014. – 14–15 берез.
13. Мюллер Г. „Путін хворий минулим” / Герта Мюллер // День. – 2014. – 16 лип.
14. Огієнко І. Наука про рідномовні обов’язки / І. Огієнко. – Львів, 2001. – 60 с.
15. Пахльовська О. Тарас Шевченко – письменник ХХІ століття / Оксана Пахльовська // День. – 2013. – 24–25 трав.
16. Плахонін А. „Сім п’ятниць на тижні” / Андрій Плахонін // День. – 2014. – 18–19 лип.
17. Самигін Д. Століття „гібридна війна” / Д. Самигін // День. – 2015. – 27 трав.
18. Сербенська О. А. Мова преси в контексті вимог перебудови : навч. посібник / О. Сербенська. – К. : УМК ВО при Мінвузі УРСР, 1989. – 64 с.
19. Сірук М. Зміни в Україні та „Голос Америки” / Микола Сірук // День. – 2014. – 13–14 черв.
20. Словник іншомовних слів; за ред. Мельничука О. С. – К., 1974. – 775 с.
21. Тимошок М. С. Українська книга і преса в Італії : монографія. – К : Наша культура і наука, 2015. – 352 с. – іл., ім. пок., резюме італ., англ., нім. мовами (Серія „Бібліотека видавця, редактора, автора”; Т. 5). – 352 с.
22. Філіпчук Г. Про найголовніше в політиці / Георгій Філіпчук // Слово Просвіти. – 2014. – 26 черв. – 2 лип.
23. Франко І. Перша передмова до перекладу „Фауста” Й. В. Гете / Іван Франко // Зібр. творів: У 50 т. – К. : Вид-во „Наукова думка”, 1980. – Т. 26. – С. 155–160.
24. Франко І. Стара Русь / Іван Франко // Зібр. творів: У 50 т. – К. : Вид-во „Наукова думка”, 1982. – Т. 37. – С. 79–110.
25. Франко І. Іван Вишенський і його твори / Іван Франко // Зібр. творів: У 50 т. – К. : Вид-во „Наукова думка”, 1981. – Т. 30. – С. 7–211.
26. Цимбалюк М. Подивімося правді в очі... / Микола Цимбалюк // Слово Просвіти. – 2015. – 26 берез. – 1 квіт.
27. Щоткіна К. Ефірна сутність / Катерина Щоткіна // Дзеркало тижня. – 2014. – 22 берез.
28. Яковенко І. Мутація... / Ігор Яковенко // День. – 2014. – 18–19 лип.
29. Яковенко І. Фейк як форма існування / Ігор Яковенко // День. – 2015. – 29–30 квіт.

Стаття надійшла до редколегії 10.09.15

Прийнята до друку 30.09.15

POLITICAL AND IDEOLOGICAL COMPONENT OF THE MEDIA FUNCTIONING

Vasyl Lyzanchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str., 49, 79044, Lviv, Ukraine,
e-mail: kafradioiteleb@ukr.net*

The effective functioning of communicative model „Media – need – interest – value” ideologically conditioned by truthful, informative, interesting information potential. Value orientations of the media depend on the ideological position of journalists, based on ideological beliefs which must be Ukrainian national consciousness, high morality and spirituality, patriotism and civic courage. Such content fullness of journalists philosophical principles fit into the European and global content.

The principle of trust to the true words and images on the air must be the determining factor in activities of journalists of all media. That journalists could serve the society the truth, they must have formed a sense of national and moral responsibility; they must have deep knowledge about the past, present, that providing a true prediction of the future. Media have a vocation to call heroes – heroes, feat – a feat, betrayal – betrayal, lies – lies, and crime – crime. Such a professional approach ensured by a high level of historical, philosophical, political, journalistic knowledge, authority arguments, proofs, patriotism, citizenship.

The current Russian hybrid warfare against Ukraine motivates media professionals to work proactively, to improve new heuristic approaches to propaganda of national and humanistic values, formation of Ukrainian centric ideology, comprehend the standards of the journalistic profession unconventional, constructive, extraordinary, and not necessary to take off hat to „world standards of journalism”. That in media space of Ukraine prevailed Ukraine centrism, national and socially conscious activists are needed, journalists – which could in its activities and work to realize the idea of national consolidation and unity of the Ukrainian state.

A clear national-humanistic strategy of the media can create the necessary preconditions of intellectually qualified reflection, debunking the hostile manipulation and propaganda attacks, to promote unified, pro-Ukrainian true meanings abroad, detection in Ukraine pro-Moscow fifth column, creation in Europe and the world the real image of Ukraine and Ukrainian. Ukraine has all moral and spiritual, national intellectual opportunities to show Russia an example of civilizational development. We just need to switch from the search for cheap sensationalism to competition of moral virtues in all media. The man who is invited on the air during the discussion should express positive public opinion, about methods of to achieve the ultimate strategic goal – constructing a legal, democratic, unity Ukraine. The opinions of person may be unpopular, but in any case – not anti-Ukrainian, not illegal. Because now it is not just about national security, but about territorial integrity of Ukraine, then give the speech to those who are tearing it apart – irresponsible, immoral.

Key words: media, information, standards of the journalism profession, truth, Russian aggression, freedom of speech and responsibility of journalists, professional patriotism.